

EBTA UZRAUDZĪBAS IESTĀDES LĒMUMS

Nr. 189/12/COL

(2012. gada 22. maijs),

ar kuru elektroenerģijas ražošanai un vairumtirdzniecībai Norvēģijā piemēro atbrīvojumu no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs

EBTA UZRAUDZĪBAS IESTĀDE,

Uz šo pieprasījumu Iestāde saņēma atbildi 2012. gada 20. marta vēstulē no Norvēģijas un 2012. gada 22. marta vēstulē no prasītājiem.

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu,

ņemot vērā Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu XVI pielikuma 4. punktā minēto tiesību aktu, ar ko koordinē valsts pasūtījuma līgumus komunālo pakalpojumu nozarē (Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīva 2004/17/EK, ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs ⁽¹⁾) ("Direktīva 2004/17/EK"), un jo īpaši tās 30. pantu,

ņemot vērā Nolikumu starp EBTA valstīm par Uzraudzības iestādes un Tiesas izveidi ("Uzraudzības un Tiesas nolīgums") un jo īpaši tā 1. protokola 1. un 3. pantu,

ņemot vērā prasību, ko Iestādei 2012. gada 24. janvārī iesniedza *Akershus Energi Vannkraft AS, E-CO Energi AS, EB Kraftproduksjon AS* un *Østfold Energi AS* ("prasītāji"),

ņemot vērā EBTA Uzraudzības iestādes ("Iestāde") 2012. gada 19. aprīļa lēmumu, kas dalībvalstīm paredz īpašu atbildību lēmumu pieņemšanā valsts pasūtījuma līgumu jautājumos (Lēmums Nr. 138/12/COL),

pēc apspriešanās ar EBTA Valsts iepirkumu komiteju, kas palīdz EBTA Uzraudzības iestādei,

tā kā:

I. FAKTI

(1) 2012. gada 24. janvārī Iestāde no *Akershus Energi Vannkraft AS, E-CO Energi AS, EB Kraftproduksjon AS* un *Østfold Energi AS* saskaņā ar Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 5. punktu saņēma prasību apstiprināt Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punkta piemērojamību hidroelektroenerģijas ražošanai un vairumapgādei Norvēģijā. Savās 2012. gada 17. februāra vēstulēs Iestāde pieprasīja papildu informāciju no Norvēģijas (pasākums Nr. 624270) un no prasītājiem (pasākums Nr. 624258).

(2) Prasītāju, kas Direktīvas 2004/17/EK nozīmē ir publiski uzņēmumi, prasība ir par hidroelektroenerģijas ražošanu un vairumapgādi, tā kā tas ir aprakstīts prasībā.

II. TIESISKAIS PAMATS

(3) Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punkts paredz, ka Direktīva 2004/17/EK neattiecas uz līgumiem, kas piešķir tiesības veikt kādu no 3.–7. pantā minētajām darbībām, ja EBTA valstī, kurā attiecīgo darbību veic, uz to attiecas tieša konkurence tirgos ar neierobežotu piekļuvi.

(4) Saskaņā ar Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 5. punktu līgumslēdzējas iestādes drīkst iesniegt prasību novērtēt 30. panta 1. punkta piemērojamību, ja attiecīgās EEZ valsts tiesību akti paredz tādu iespēju. Saskaņā ar 2006. gada 7. aprīļa Noteikumu Nr. 403 par valsts pasūtījuma līgumiem komunālo pakalpojumu nozarē 15.-1. iedaļas 2. punktu (*Forskrift nr. 403 av 7. April 2006 om innkjøp i forsyningssektorene*) līgumslēdzējas iestādes drīkst iesniegt Iestādei prasību piemērot Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punktu ar noteikumu, ka tās ir saņēmušas atzinumu no Norvēģijas Konkurences iestādes.

(5) Prasītāji 2011. gada 16. martā saņēma atzinumu no Norvēģijas Konkurences iestādes, kurā Norvēģijas Konkurences iestāde secina, ka uz konkrētajām darbībām attiecas tieša konkurence tirgos ar neierobežotu piekļuvi.

(6) Piekļuvi tirgum uzskata par neierobežotu, ja attiecīgā valsts ir istenojusi un piemērojusi attiecīgos EEZ tiesību aktus, atverot konkrēto nozari vai tās daļu. Šie tiesību akti ir uzskaitīti Direktīvas 2004/17/EK XI pielikumā, kas attiecībā uz elektroenerģijas nozari atsaucas uz Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīvu 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu ⁽²⁾. Direktīva 96/92/EK

⁽¹⁾ OV L 134, 30.4.2004., 1. lpp.

⁽²⁾ OV L 27, 30.1.1997., 20. lpp.

ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvu 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 96/92/EK atcelšanu⁽¹⁾ ("Direktīva 2003/54/EK"), kas ir iekļauta EEZ līguma IV pielikuma 22. punktā. Tādējādi piekļuvi tirgum uzskata par neierobežotu, ja Norvēģijas valsts ir īstenojusi un pienācīgi piemērojusi Direktīvu 2003/54/EK.

- (7) Tas, vai uz kādu darbību attiecas vai neattiecas tieša konkurence, ir jānovērtē, pamatojoties uz dažādiem rādītājiem, no kuriem izšķirošs pats par sevi nav nevienš. Attiecībā uz tirgiem, uz kuriem attiecas šis lēmums, viens no vērā ņemamajiem kritērijiem ir galveno tirgus dalībnieku tirgus daļa attiecīgajā tirgū. Vēl viens kritērijs ir koncentrācijas līmenis attiecīgajos tirgos. Ievērojot attiecīgo tirgu īpašās iezīmes, būtu jāņem vērā arī citi kritēriji, piemēram, balansēšanas tirgus darbība, cenu konkurence un tas, cik daudz klientu maina piegādātāju.

III. NOVĒRTĒJUMS

Tirgus definīcija

Produkta tirgus

- (8) Attiecīgais produkta tirgus ir elektroenerģijas ražošana un vairumpiegāde⁽²⁾. Tādējādi tirgus ietver elektroenerģijas ražošanu elektrostacijās un elektroenerģijas importu caur starpsavienojumiem tiešai tālākpārdošanai lieliem industriāliem klientiem vai elektroenerģijas mazumtirgotājiem.

Tirgus ģeogrāfija

- (9) Norvēģijas elektroenerģijas vairumpiegādes tirgus lielā mērā ir integrēts ziemeļvalstu (Dānijas, Norvēģijas, Zviedrijas un Somijas) elektroenerģijas tirgū. Liela daļa no ziemeļvalstu reģionā ražotās elektroenerģijas tiek tirgota ar kopīgās ziemeļvalstu elektroenerģijas biržas *Nord Pool Spot AS (Nord Pool)* starpniecību, noslēdzot līgumus par fizisku elektroenerģijas piegādi. *Nord Pool* ziemeļvalstu elektroenerģijas birža ietver Norvēģijas, Zviedrijas, Dānijas, Somijas un Igaunijas elektroenerģijas vairumpiegādes tirgus.
- (10) *Nord Pool* darbojas divos elektroenerģijas fiziskās vairumpiegādes tirgos: nākamās dienas (*day-ahead*) tirgū *Elspot*, kur ik dienu tiek tirgoti elektroenerģijas līgumi, kas

paredz fizisku piegādi nākamās dienas 24 stundu periodā un *Elbas* pārrobežu diennakts (*intra-day*) tirgū, kur izmaiņas nākamās dienas darījumos tiek veiktas līdz pat vienu stundu pirms piegādes. Kopā abi tirgi 2010. gadā veidoja 74 % no ziemeļvalstu elektroenerģijas patēriņa, sasniedzot 307 TWh apjomu. Pārējais apjoms tiek pārdots divpusējās sarunās starp piegādātāju un patērētāju.

- (11) Ziemeļvalstu tirgus ir sadalīts dažās izsoles zonās, kas ir savienotas ar starpsavienojumiem. *Elspot* tirdzniecības cena balstās uz solišanu un piedāvājumiem no visiem tirgus dalībniekiem un ir noteikta tā, lai līdzsvarotu piedāvājumu un pieprasījumu tirgū ik stundu 24 stundu laikā. *Elspot* cenu mehānisms pielāgo elektroenerģijas plūsmu caur starpsavienojumiem atbilstoši ziemeļvalstu pārvades sistēmas operatoru noteiktajai pieejamajai tirdzniecības jaudai.

- (12) Pārvades jaudas ierobežojumi ziemeļvalstu tirgū var radīt īslaicīgu pārslodzi, tādējādi ģeogrāfiski sadalot ziemeļvalstu teritoriju mazākos tirgos. Cenu mehānismi ziemeļvalstu starpsavienojumos un Norvēģijā tiek izmantoti, lai mazinātu tīkla pārslodzi, ieviešot atšķirīgas *Elspot* zonas cenas. Lai zonā līdzsvarotu piedāvājumu un pieprasījumu, cenu zonās cenas var atšķirties.

- (13) Tā rezultātā attiecīgais ģeogrāfiskais tirgus var atšķirties no stundas uz stundu. Pārslodzes gadījumā attiecīgais ģeogrāfiskais tirgus ir šaurāks nekā ziemeļvalstu teritorija un var atbilst iekšzemes izsoles zonai.

- (14) Pašlaik Norvēģijā ir piecas izsoles zonas⁽³⁾.

- (15) Stundu daudzums, kuru laikā ziemeļvalstu reģiona dažādās zonās ir cenu atšķirības, ir ierobežots:

Cenu zona	Stundas izolācijā, %
NO 1 – Oslo	1,4 %
NO 2 – Kristiansand	16,4 %
NO 3 – Trondheim	6,2 %
NO 4 – Tromsø	6,6 %
NO 5 – Bergen	4,1 %
15.3.2010.–11.3.2011.	

⁽¹⁾ OV L 176, 15.7.2003., 37. lpp. Direktīva 2003/54/EK tika iekļauta EEZ līgumā ar EEZ Apvienotās komitejas 2005. gada 2. decembra Lēmumu Nr. 146/2005 (OV L 53, 23.2.2006., 43. lpp.) un attiecībā uz EBTA valstīm stājās spēkā 2007. gada 1. jūnijā.

⁽²⁾ Skatīt Eiropas Komisijas 2011. gada 26. janvāra lēmumu lietā COMP/M.5978 – *GDF Suez/International Power*, 2008. gada 22. decembra lēmumu lietā COMP/M.5224 – *EDF/British Energy*, 2006. gada 14. novembra lēmumu lietā COMP/M.4180 – *Gaz de France/Suez*, 2004. gada 9. decembra lēmumu lietā M.3440 – *EDP/ENI/GDP*. Skatīt arī Komisijas lēmumus, ar kuriem elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Zviedrijā un Somijā piemēro atbrīvojumu no Direktīvas 2004/17/EK: 2006. gada 19. jūnija lēmumu, ar kuru nosaka, ka Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punkts ir piemērojams elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Somijā, izņemot Ålandu salas, un 2007. gada 29. oktobra lēmumu, ar kuru elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Zviedrijā piemēro atbrīvojumu no Direktīvas 2004/17/EK piemērošanas.

⁽³⁾ Oslo – NO 1, Kristiansand – NO 2, Trondheim – NO 3, Tromsø – NO 4 un Bergen – NO 5. Sakarā ar to, ka ekspluatācijā tika nodots jauns savienojuma punkts, robeža starp izsoles zonām NO 2 un NO 5 2011. gada 5. septembrī tika pārvietota ziemeļu virzienā. Prasībā sniegtajā informācijā šīs pārmaiņas nav ņemtas vērā.

Lielākoties cenas ir saistītas:

Cenu zonu kombinācija	Stundas sasaistē, %
NO 1 – NO 2	77,7 %
NO 1 – NO 3	48,0 %
NO 1 – NO 5	94,9 %
NO 2 – NO 5	76,6 %
NO 3 – NO 4	89,9 %
NO 1 – NO 2 – NO 5	75,7 %
NO 3 – NO 4 – Zviedrija	76,3 %

15.3.2010.–11.3.2011.

Norvēģijas cenu zonas pārsvarā ir integrētas Zviedrijā.

- (16) Iespēja, ka radīsies pārslodzes gadījumi var nozīmēt, ka pagaidu pārslodzi izmanto, lai palielinātu vietējā tirgus varu. Ņemot vērā šo problēmu, Norvēģijas konkurences iestādes ir definējušas attiecīgo ģeogrāfisko tirgu kā ziemeļvalstu tirgu stundās, kad nav pārslodžu, un kā mazāku tirgu pārslodžu stundās⁽¹⁾.
- (17) Jautājums par to, vai tirgus ir definējams kā ziemeļvalstu reģiona vai šaurāka mēroga, netiks atbildēts, jo analīzes rezultāts nemainītos no tā, vai izmantotu šauru vai plašāku definīciju.

Tirgus pieejamība

- (18) Ņemot vērā pašreizējos nolūkus un patlaban pieejamo informāciju, jāsecina, ka Norvēģija ir pilnībā īstenojusi un piemērojusi Direktīvu 2003/54/EK. Attiecīgi un saskaņā ar 30. panta 3. punkta pirmo daļu piekļuvi tirgum Norvēģijas teritorijā uzskata par neierobežotu.

Tieša konkurence

- (19) Iestāde saskaņā ar Eiropas Komisijas praksi⁽²⁾ izvērtēs triju galveno ražotāju tirgus daļas, koncentrācijas pakāpi tirgū un tirgus likviditātes pakāpi.

⁽¹⁾ Skatīt Valsts pārvaldes ministrijas 2002. gada 14. oktobra lēmumu *Statkraft – Agder Energi* un 2003. gada 7. februāra lēmumu *Statkraft – Trondheim Energiverk*.

⁽²⁾ 2006. gada 19. jūnija lēmums, ar kuru nosaka, ka Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punkts ir piemērojams elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Somijā, izņemot Ālandu salas, un 2007. gada 29. oktobra lēmums, ar kuru elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Zviedrijā piemēro atbrīvojumu no Direktīvas 2004/17/EK, 7.–13. punkts.

- (20) Eiropas Komisija uzskata, ka attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu "viens no rādītājiem par konkurences pakāpi valstu tirgos ir triju lielāko ražotāju kopējā tirgus daļa"⁽³⁾.

- (21) Ziemeļvalstu tirgus triju lielāko ražotāju kopējā tirgus daļa ražošanas jaudas izteiksmē 2010. gadā bija 45,1 % (*Vattenfall*: 18,8 %, *Statkraft*: 13,3 % un *Fortum*: 13 %), kas ir pieņemams līmenis.

- (22) Mērot pēc *Hirschman-Herfindahl* indeksa (*HHI*), koncentrācijas pakāpe Norvēģijā pēc jaudas 2008. gadā bija 1 826⁽⁴⁾.

- (23) Ziemeļvalstu elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus ir jāuzskata par konkurētspējīgu. Pāreja uz brīvo tirgu ziemeļvalstu reģionā ir bijusi ļoti veiksmīga. Kopš Norvēģijas un Zviedrijas kopīga tirgus atvēršanas brīža 1996. gadā vēlāk tirgū tika integrētas pārējās ziemeļvalstis: 1998. gadā Somija, 1999./2000. gadā Dānija un 2010. gadā Igaunija. Biržā 2010. gadā tika tirgoti aptuveni 74 % no ziemeļvalstu reģiona elektroenerģijas patēriņa. Biržā ir vairāk nekā 300 reģistrētu tirgotāju.

- (24) Kā tas norādīts iepriekš, jaudas trūkums pārslodzes dēļ notiek reti un tas pēc dabas ir īslaicīgs. Tādēļ pastāv pastāvīgs konkurences spiediens, ko izraisa iespēja iegūt elektroenerģiju ārpus Norvēģijas teritorijas. Ziemeļvalstu starpā netiek iekasēta maksa par pārvadi. Reti pārslogotās līnijas starp Norvēģiju un citām cenu zonām nodrošina to, ka ieguldījumus elektroenerģijas nozarē Norvēģijas teritorijā nevar veikt, neņemot vērā citus ražotājus ziemeļvalstu tirgū. Turklāt vairumtirdzniecības cenas nosaka *Nord Pool*, kas vada augstas likviditātes tirdzniecības platformu.

- (25) Arī balansēšanas elektroenerģijas tirgu darbība jāuzskata par rādītāju ne vien attiecībā uz ražošanu, bet arī uz vairumtirdzniecību. Faktiski jebkuram tirgus dalībniekam, kurš nespēj savu produkcijas piedāvājumu pielāgot savu klientu specifikai, var nākties saskarties ar starpību, kas veidojas starp cenu, par kādu pārvades sistēmas operators (*PSO*) pārdos izlīdzinošo elektroenerģiju, un cenu, par kādu tas atpirks pārprodukciju. Šīs cenas pārvades sistēmas operatoram var vai nu tieši noteikt regulators, vai arī cenu noteikšanā tiek izmantots uz tirgu balstīts mehānisms, kurā cenu nosaka citu ražotāju piedāvājumi, kuri vēlas savu ražošanu regulēt, to paaugstinot vai samazinot. Ziemeļvalstu reģionā ir gandrīz pilnībā integrēts

⁽³⁾ Skatīt pārskatu par progresu iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē, COM(2005) 568 galīgā redakcija, 15.11.2005., un 2007. gada 29. oktobra lēmumu, ar kuru elektroenerģijas ražošanai un pārdošanai Zviedrijā piemēro atbrīvojumu no Direktīvas 2004/17/EK.

⁽⁴⁾ Skatīt Komisijas dienestu darba dokumentu, tehnisko pielikumu Komisijas paziņojumam Padomei un Eiropas Parlamentam – Ziņojums par panākumiem iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē COM(2010) 84 galīgā redakcija, 12. lpp.

balansēšanas elektroenerģijas tirgus balansēšanas elektroenerģijas piegādei, un tā galvenās pazīmes – uz tirgu pamatota cenu veidošana un nelielā starpība starp iepirkšanas cenu no PSO un pārdošanas cenu – jāuzskata par norādi uz to, ka ir tieša konkurence.

- (26) Šie faktori tādēļ ir jāuzskata par norādi uz tiešas konkurences esību konkrētajā tirgū neatkarīgi no tā, vai tirgus ģeogrāfiskās robežas aptver ziemeļvalstu reģionu kopumā vai tirgus ir šaurāks.

IV. SECINĀJUMI

- (27) Ņemot vērā iepriekš minētās norādes, uzskatāms, ka Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punktā paredzētais nosacījums par tiešu konkurenci attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu Norvēģijā ir izpildīts. Turklāt, kā minēts 18. apsvērumā, nosacījums par brīvu piekļuvi uzskatāms par izpildītu. Tādējādi Direktīva 2004/17/EK nav piemērojama ne gadījumos, kad līgumslēdzējas iestādes piešķir līgumus, kas paredzēti, lai dotu tiesības ražot elektroenerģiju un nodrošināt tās vairumpiegādi šajos ģeogrāfiskajos apgabalos, ne arī tad, kad tās organizē projektu konkursus minēto darbību veikšanai šajos apgabalos.
- (28) Šā lēmuma pamatā ir juridiskā un faktiskā situācija 2012. gada 24. janvārī, kā tā ir atspoguļota prasītāja iesniegtajā informācijā. Lēmumu var pārskatīt, ja būtiskas izmaiņas juridiskajā vai faktiskajā situācijā norādīs, ka nosacījumi Direktīvas 2004/17/EK 30. panta 1. punkta piemērošanai vairs netiek ievēroti.
- (29) Šis lēmums ir pieņemts vienīgi ar nolūku piešķirt atbrīvojumu atbilstīgi Direktīvas 2004/17/EK 30. pantam, un tas nekādā veidā neskar konkurences noteikumu piemērošanu.

- (30) Šis lēmums attiecas uz elektroenerģijas ražošanu un vairumtirdzniecību Norvēģijā, bet tas neattiecas uz elektroenerģijas pārvadi, sadali un piegādi mazumtirdzniecībā Norvēģijā.

- (31) Šajā lēmumā paredzētie pasākumi ir saskaņā ar atzinumu, ko sniegusi EBTA Valsts iepirkumu komiteja, kas palīdz EBTA Uzraudzības iestādei,

IR PIENĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu XVI pielikuma 4. punktā minētais tiesību akts, ar ko koordinē valsts pasūtījuma līgumus komunālo pakalpojumu nozarē (Direktīva 2004/17/EK), neattiecas uz līgumiem, ko piešķir līgumslēdzējas iestādes un kas piešķir tiesības darboties elektroenerģijas ražošanas un vairumtirdzniecības jomā Norvēģijā.

2. pants

Šis lēmums ir adresēts Norvēģijas Karalistei.

Briselē, 2012. gada 22. maijā

EBTA Uzraudzības iestādes vārdā –

Kolēģijas loceklis
Sverrir Haukur GUNNLAUGSSON

direktors
Xavier LEWIS